

Уманець А. В.
професор, завідувач кафедри іноземних мов
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
32300 м. Кам'янець-Подільський, вул. Космонавтів 1, кв. 38
+380979901425, kaf_inoz_lng@kpmu.edu.ua, umanetsav@gmail.com

КОНЦЕПЦІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

Анотація

У статті подається концепція навчання іноземних мов здобувачів вищої освіти нефілологічних спеціальностей та шляхи її реалізації.

Світові процеси глобалізації та інформатизації суспільства, зростаючий попит суспільства на мислячу, діяльну, творчу, самодостатню, конкурентоспроможну особистість зумовлює необхідність кардинальних змін, спрямованих на перегляд мети, змісту і структури іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти.

Концепція навчання іноземних мов здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (далі – Концепція, Університет) визначає основні напрями діяльності з іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти Університету.

Концепція ґрунтується на основі положень:

- Конституції України;
- Закону України «Про освіту»;
- Закону України «Про вищу освіту»;
- Національної доктрини розвитку освіти;
- Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2020 роки;
- Указу Президента України «Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні №641/2015»;
- Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти;
- Рекомендацій Комітету Ради Європи з питань мовної освіти.

Основними принципами реалізації Концепції є:

- науковість;
- інноваційність;
- системність та безперервність освіти;
- фаховість.

Концепція:

- враховує визначені Радою Європи кваліфікаційні рівні володіння іноземною мовою (A1–C2) для подальшого забезпечення ефективного спілкування у межах європейського простору;
- враховує рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності випускників середньої школи (B1);
- враховує вступний рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності абітурієнтів, який може бути нижчим рівня B1;

- розроблена на основі нормативних та методичних документів Університету, якими визначаються організація освітнього процесу в Університеті, проведення атестації здобувачів вищої освіти, формування програм підготовки здобувачів вищої освіти з іноземних мов за рівнями вищої освіти тощо.

Концепція враховує нові підходи до навчання іноземних мов, що зумовлені нагальною потребою суспільства у підготовці мобільних, конкурентоспроможних фахівців, які знаходять відображення у позиції Міністерства освіти і науки України щодо інтеграції України в європейський простір та узгоджуються з Рекомендаціями Комітету Ради Європи з питань мовної освіти. Дана Концепція забезпечує єдність, наступність та неперервність розвитку іншомовної освіти в Університеті.

Мета іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти в Університеті полягає у формуванні загальних та професійно-орієнтованої комунікативної компетентності для забезпечення ефективного іншомовного спілкування здобувачів вищої освіти та їх належної адаптації у полікультурному середовищі, особистісного культурного розвитку, а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу.

Завдання Концепції:

1) досягнення студентами Університету необхідного рівня володіння іноземною мовою:

освітнього ступеня «бакалавр» – кваліфікації незалежного користувача (рівень B1 «Рубіжний»);

освітнього ступеня «магістр» – кваліфікації незалежного користувача (рівень B2 «Просунутий») після завершення курсу «Іноземна мова для наукових цілей»;

освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» – кваліфікації досвідченого користувача (рівень B2+ (C1) «Автономний») після завершення дисципліни «Іноземна мова в науково-професійному спілкуванні»;

2) підготовка викладачів до складання міжнародних сертифікаційних іспитів на рівень володіння іноземною мовою (B2-C2) на платній основі, що уможливить викладання фахових дисциплін іноземними мовами.

Іншомовна підготовка в Університеті ґрунтується на таких принципах:

- орієнтації на сучасні вимоги суспільства і професійні потреби студентів;
- системності в організації навчання іноземних мов;
- особистісно-орієнтованого спілкування;
- функціональності та новизни в навчанні іноземних мов;
- безперервного самостійного професійного розвитку студентів упродовж життя.

Концепція враховує рівні володіння іноземною мовою згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями освіти.

Згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти існує шість рівнів володіння мовою, які визначила Асоціація Мовних Експертів ALTE (The Association of Language Testers in Europe): інтродуктивний

(Breakthrough або A1), середній (Waystage або A2), рубіжний (Threshold або B1), просунутий (Vantage або B2), автономний (Effective Operational Proficiency або C1) і компетентний (Mastery або C2). Вони охоплюють проміжок від базового до практично бездоганного рівня володіння мовою. На них зорієнтовані навчальні посібники з будь-якої європейської мови, а також довідники, словники, тести.

Крім того, розвиток інформаційно-комунікативних технологій, які відкривають широкий доступ до нових іншомовних інформаційних ресурсів з навчальною і професійною метою, а також для соціального та культурного розвитку особистості, сприяє розумінню того, що володіння іноземною мовою є нагальною потребою здобувачів вищої освіти для підвищення іншомовної професійної компетентності та основ диференційованого підходу до навчання у новому інформаційно-комунікативному просторі. Тому упродовж перших двох років навчання необхідно формувати у студентів іншомовну професійну компетентність за умови функціонування іноземної мови як нормативної дисципліни. Для студентів, які пройдуть обов'язкове тестування і матимуть бажання удосконалити особисту іншомовну комунікативну компетентність з метою досягти вищого рівня володіння мовою, пропонується «Поглиблений курс іноземної мови» як вибіркова дисципліна вільного вибору студента.

Підвищення рівня володіння іноземними мовами може здійснюватись за умови вивчення іноземної мови як нормативної дисципліни (I-II курси) та вибіркової навчальної дисципліни, що вивчатиметься на II курсі. «Поглиблений курс іноземної мови» як навчальна дисципліна вільного вибору студента дасть можливість студентам удосконалити особисту іншомовну комунікативну компетентність у підготовці до іспиту на рівень володіння іноземною мовою B1.

Для досягнення учасниками освітнього процесу кваліфікації незалежного користувача рівня B2 (Просунутого) пропонується введення курсу «Іноземна мова для наукових цілей» для здобувачів вищої освіти освітнього рівня «магістр».

Завершує рівень B2+ (C1) (автономний) кваліфікація досвідченого користувача після курсу «Іноземна мова в науково-професійному спілкуванні» для докторів філософії.

Викладання іноземної мови як нормативної дисципліни здійснюється з метою виконання вимог Стандартів вищої освіти щодо мовної освіти випускників вищих навчальних закладів України і передбачає формування у здобувачів вищої освіти іншомовної комунікативної та професійної компетентності.

«Поглиблений курс іноземної мови» – це навчання, яке надасть можливість студентам удосконалити особисту іншомовну комунікативну компетентність у межах тематичного і ситуативного контексту, відповідно до академічної та професійної сфер студента, та підготуватися до міжнародних іспитів на рівень володіння іноземною мовою B1.

Нормативна навчальна дисципліна «Іноземна мова для наукових цілей» спрямована на формування іншомовної комунікативної компетентності

здобувачів як здатності реалізовувати навички та вміння в академічній, професійній, науковій та соціальній сферах комунікації та підготуватися до міжнародних іспитів на рівень володіння іноземною мовою B2.

Вивчення іноземної мови в аспірантурі (нормативна навчальна дисципліна «Іноземна мова в науково-професійному спілкуванні») на основі вищезазначених дисциплін передбачає подальшу динаміку у вивченні іноземної мови до рівня досвідченого користувача B2+ (C1).

Структура навчання іноземної мови у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка подана в табл. 1.

Таблиця 1.

Структура навчання іноземної мови

Освітній ступінь «бакалавр»		Освітній ступінь «магістр»	Освітньо-науковий ступінь «доктор філософії»
1-2 курс (1-4 семестри)	2 курс (3-4 семестри)		
Н а в ч а л ь н і д и с ц и п л і н и			
Нормативна навчальна дисципліна (8 кредитів ЄКТС)	Вибіркова навчальна дисципліна вільного вибору студента (8 кредитів ЄКТС)	Нормативна навчальна дисципліна (3 кредити ЄКТС)	Нормативна навчальна дисципліна (6 кредитів ЄКТС)
Іноземна мова	Поглиблений курс іноземної мови	Іноземна мова для наукових цілей	Іноземна мова в науково-професійному спілкуванні

На підставі прийнятої Концепції в Університеті розробляються:

- уніфіковані програми підготовки здобувачів вищої освіти з іноземних мов;
- рівневі (діагностичні) тести (Placement Tests) для визначення рівня володіння іноземною мовою на конкретному етапі мовної підготовки за європейськими стандартами;
- комплекс навчально-методичного забезпечення дисциплін «Поглиблений курс іноземної мови», «Іноземна мова для наукових цілей», «Іноземна мова в науково-професійному спілкуванні» для вивчення іноземних мов на всіх рівнях вищої освіти відповідно до визначених в Університеті вимог;
- автентичні сучасні підручники, відеоматеріали, комп'ютерні та інші технічні засоби навчання;
- навчальні та навчально-методичні посібники викладачів кафедри іноземних мов;
- on-line ресурси (Learn English, Teaching English, Student personal development portfolio, Placement Tests) тощо.

Шляхи реалізації Концепції навчання іноземних мов здобувачів вищої освіти у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка:

1. Організувати проведення вхідного тестування, визначити професійно-орієнтовані рівні володіння іноземною мовою студентів першого року навчання згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями освіти.

2. На кафедрі іноземних мов проаналізувати дескриптори компетентностей відповідно до європейської рівневої шкали з метою їх практичного використання в системі оцінювання рівня володіння іноземною мовою студентами Університету.

3. Розробити комплекси навчально-методичного забезпечення дисциплін «Поглиблений курс іноземної мови», «Іноземна мова для наукових цілей», «Іноземна мова в науково-професійному спілкуванні».

4. Акцентувати увагу на підвищенні ефективності та якості процесу навчання іноземних мов шляхом проведення нестандартних занять (заняття-ігри; заняття-подорожі; заняття, засновані на імітації діяльності установ і організацій; інтернет-заняття; використання навчального відео; використання комп'ютерних програм; синтез першоджерел; коментар; мозкова атака; інтерв'ю; рецензія; заняття-екскурсія; есе тощо).

5. Підвищувати якість освітнього процесу через впровадження технологій інноваційного навчання, зокрема й сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій; спрямовувати їх на досягнення майбутніми фахівцями компетентностей, адаптованих до вимог ринку праці.

6. Запровадити рівневий принцип викладання іноземних мов; створити рівневі тести для контролю рівня сформованості іншомовної підготовки студентів, якого вони досягли за певний відрізок часу (семестр/рік).

7. Удосконалити систему поточного та підсумкового оцінювання професійно-орієнтованих рівнів володіння іноземною мовою.

8. Розробити критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти для визначення рівня сформованості основних компетентностей за чотирима видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, письмо, говоріння) з «Поглибленого курсу іноземної мови», «Іноземної мови для наукових цілей», «Іноземної мови в науково-професійному спілкуванні».

9. Здійснювати підготовку студентів, докторів філософії та викладачів для отримання міжнародних сертифікатів з іноземних мов.

10. Сприяти реалізації програм стажування викладачів і студентів за кордоном, участі у програмах академічної мобільності (подвійний диплом), запрошувати іноземних фахівців для викладання окремих аспектів фахових дисциплін іноземними мовами, що є необхідним складником успішності та популярності Університету.

11. Особливу увагу приділяти підвищенню кваліфікації та професійного розвитку викладачів шляхом участі у мовних курсах (стажуваннях), тренінгах за кордоном, методичних семінарах, проектах міжнародних організацій, інституцій та складання міжнародних іспитів з отриманням відповідних сертифікатів.

12.Проводити методичні семінари і круглі столи для викладачів, які будуть працювати за новими програмами здобувачів вищої освіти з іноземних мов.

13. Для надання здобувачам вищої освіти високоякісних освітніх послуг поліпшити матеріально-технічну базу, на основі якої реалізовується процес іншомовного навчання, поповнити бібліотеку Університету сучасними автентичними іншомовними навчально-методичними матеріалами.

14. Викладачам кафедри іноземних мов активно втілювати у практику комунікативно-діяльнісний підхід у навчанні студентів іноземних мов, посилювати фахову спрямованість навчальних програм, ураховувати специфіку проведення практичних занять для студентів різних факультетів, напрямів і спеціальностей Університету.